

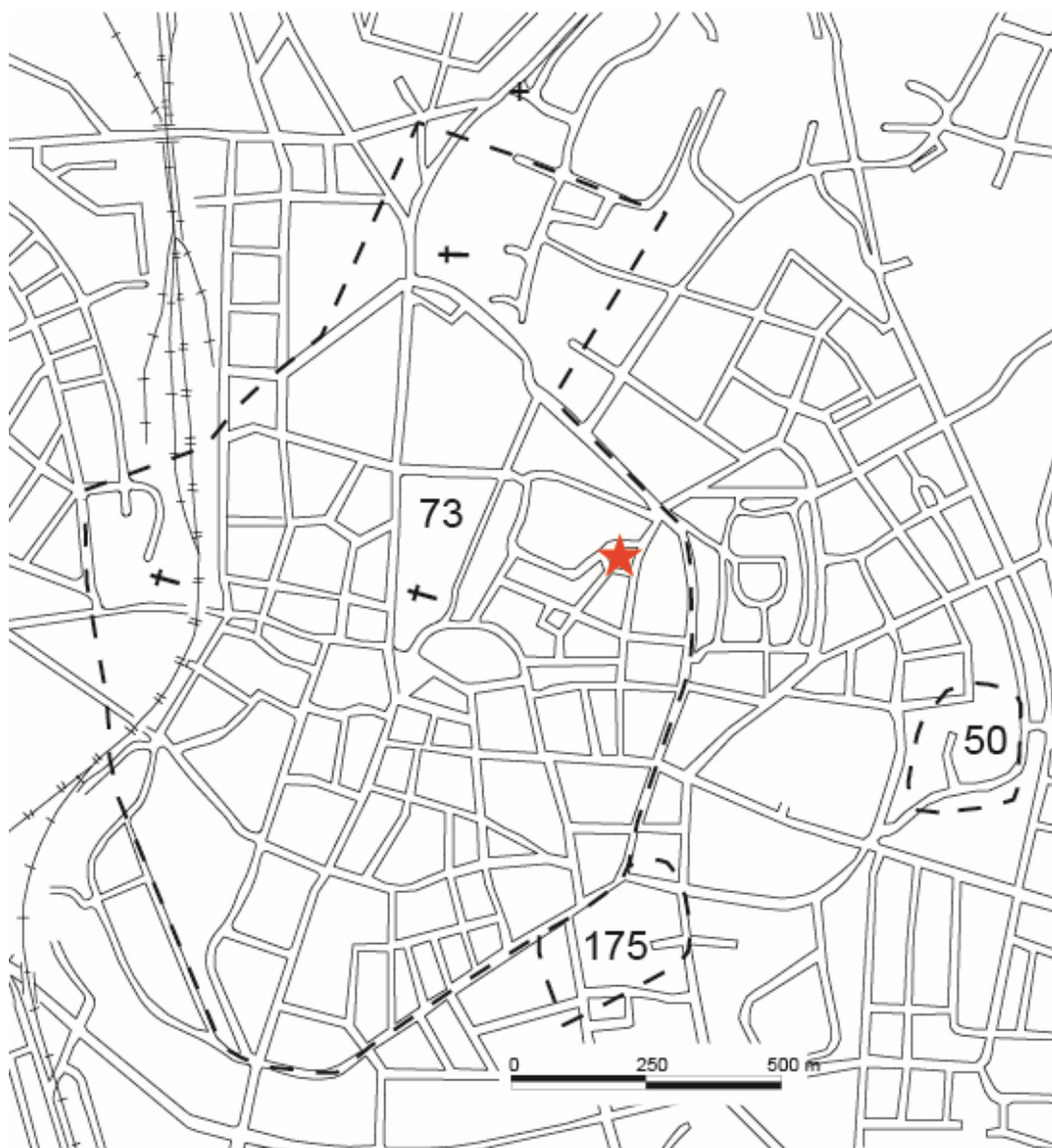

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Tidigare arkeologiska iakttagelser	5
Genomförande och resultat	6
Kulturlagerstatus	6
Administrativa och tekniska uppgifter	7
Referenser	8
Bilagor	9
Ritning	9
Fyndlista	10

Sammanfattning

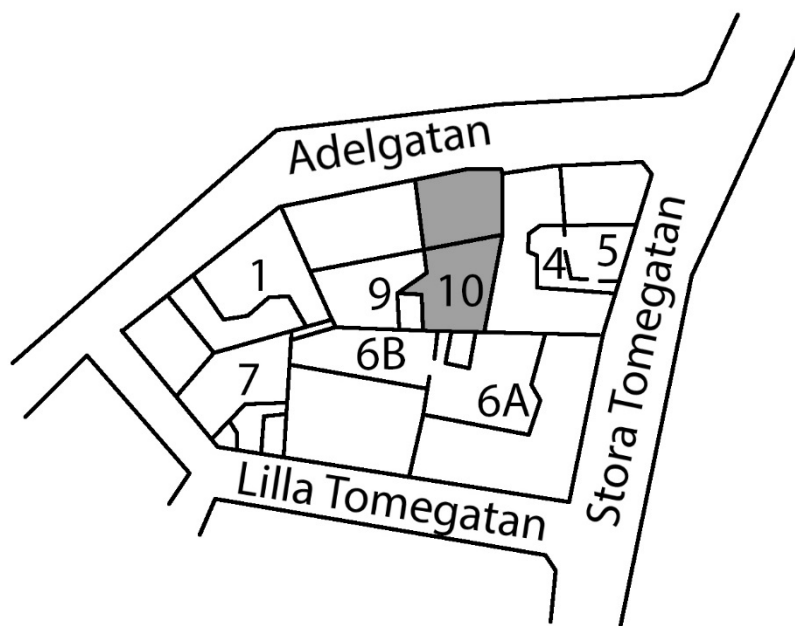
Inom fastigheten Kv. Städet 10 har en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning gjorts. I området finns S:t Thomas medeltida kyrkogård men närmiljön har sannolikt haft bakgårdskaraktär med odling och djurhållning. Vid undersökningen kunde morändjupet konstateras ligga 1,60 m under befintlig marknivå. Vid undersökningen påträffades även äldre kulturlager samt en djurgrav.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

På grund av en vattenläcka har markingrepp gjorts inom fastigheten Kv. Städet 10. Då fastigheten ligger inom Lunds historiska stadsområde, registrerat som fornlämning Lund 73:1, beslutade Länsstyrelsen i Skåne län att en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning skulle genomföras i samband med arbetet (lst. dnr 431-10123-2018). Undersökningen genomfördes under perioden 2018-04-26–2018-05-08 av arkeolog från Kulturen i Lund (projektnr. 61000-655).

Figur 2. Fastigheten Städet 10 gråmarkerad i kv. Städet.

Fornlämningsmiljö

Adelgatan och kv Städet är belägna i den nordöstra delen av det medeltida stadsområdet. På 1600-talet lades den östra delen av Lilla Tomegatan ut. Under den första tiden gick gatan under namnet Lilla Kosträtet, innan den under 1700-tal fick sitt nuvarande namn (Bevaringskommittén 1983, s 162). I norr avgränsas kvarteret av Adelgatan, i öster av Stora Tomegatan och i söder av Lilla Tomegatan, alla helt eller delvis härrörande från medeltiden. Längs Lilla Tomegatans nutida sträckning fanns under medeltiden Sankt Thomas kyrka med tillhörande kyrkogård. Kyrkogårdens utbredning omfattade delar av såväl kvarteret Studenten som det söder om liggande kvarteret Städet. Det sistnämnda omfattas i Andrén's tomtrekonstruktion av tomt nr 40 och tomtens tillskrivs Sankt Thomas socken (Andrén 1984, s 72). Före år 1363 ägdes tomten av borgaren Eskil Nielsen men köptes år 1364 av väpnaren Peder Eskilsen till Bosarp. Då bestod gården av ett stenhus med tillhörande trädgård och enstaka byggnader. Den donerades 1374/1400 till domkapitlet för att tjäna som kanikresidens. Gården var då bebyggd med ett stenhus och var belägen norr om Sankt Thomas kyrkogård. År 1553 omnämns tomten återigen, denna gång som en hage tillhörande Jörgen Strug, som var kanik och tullare på Köpenhamns slott. År 1592 nämns den som hagen som tidigare arrenderats av Jörgen Strug. Vidare omnämns den år 1620 som en hage tillhörande Gunde Lange till Sövde (Andrén 1984, s 72). Fragment av gravstenar som hittats i området visar på att kyrkogården användes så sent som år 1688. En Akademivaktmästare vid namn Lundstedt stod år 1784 som ägare till tomten. Gårdsbyggnaderna var då placerad utmed Lilla Tomegatan, på platsen för nuvarande tomt 1 respektive 7. Under 1800-talet bebyggdes kvarteret och det äldsta bevarade huset, uppfört 1814, ligger på samma tomt som tidigare akademivaktmästarens gård. Fastighet nr 10, platsen för föreliggande undersökning, bebyggdes med ett tegelhus 1864. Detta revs omkring år

1957 för att ge plats åt nuvarande bebyggelse (Bevaringskommittén 1983, s 163, LA-arkivet Kulturen).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Under de senaste hundra åren har flera arkeologiska observationer och schaktningsövervakningar utförts i området, dock ett fåtal undersökningar i gatumiljö. Observationerna är av olika karaktär och kvalitet. Kulturlagerdjupet i området varierar mellan 1,00 m och 1,50 m, varvid moränleran vidtar.

År	Undersökningsresultat/iakttagelse
1931	Utgrävning av källare inom kv Städet 6. Blå bottenlera framkom 1,50 m under befintlig marknivå. På flera ställen hade gödselgropar grävts ner i leran (LA-arkivet Kulturen).
1934	Vid en grundgrävning i den södra delen av kv Städet påträffades två gravar. De var belägna intill tomtgränsen mot Lilla Tomegatan (LA-arkivet Kulturen).
1994	Avloppsgrävning utan tillstånd inom kv Städet 5. Tidigmedeltida lergolv och östersjökeramik påträffades (LA-arkivet Kulturen).
2009	I den östra delen av kv. Städet har påträffats bebyggelselämningar i form av ett lergolv (LA-arkivet Kulturen).
2009	I samband med byte av vattenservis och nedläggning av VA-ledning i fastighet Kv. Städet 9 utfördes en schaktningsövervakning. Sentida intakta kulturlager påträffades (Bolander 2009).
2013 och 2015	Vid schaktningsövervakning längs med Adelgatan, Lilla Tomegatan, delar av Stora Tomegatan, Sankt Annegatan, och Tegnérsplassen, påträffade Kulturens arkeologer en timrad brunn i ek i gatan utanför Kv. Städet 10, där virket daterats mellan år 1025-1197. Det stora tidsspannet på dateringen kan tyda på återanvändning av virket eller reparation. En hägnad i form utav stolphål, som möjligtvis hägnat in odlad jord framkom även, och tyder på senare breddning av Adelgatan (Guldåker 2015).
2017	Grävning för åtgärd av vattenläcka. Omrörda kulturlager (Tayanin 2017).

Figur 3. Tidigare gjorda undersökningar i och omkring aktuellt undersökningsområde.

Genomförande och resultat

Redan i december 2017 utfördes schaktning för att lokalisera och åtgärda läckage. Vid detta tillfälle togs ett schakt om cirka 2,30 × 2,50 m upp. Djupet uppgick till cirka 1,80 m (Tayanin 2017). Åtgärderna vid detta tillfälle var emellertid inte tillräcklig, således fick ett nytt schakt tas upp. Detta var mer omfattande än det tidigare, varför en ny arkeologisk undersökning fick genomföras. Undersökningen genomfördes under perioden 180426–180508 av personal från Kulturen i Lund.

Den nya schaktningen skedde delvis i återfyllning från året innan men var mer omfattande. Schaktet var i plan L-format och grävdes runt det sydvästra hörnet av huset ner till ett djup om cirka 2,60 m, där husets grundsula fanns. Längs med husgrunden fanns sedan tidigare VA-ledningar och dräneringar. I schaktet på husets södra sida bestod massorna hela vägen ner av sand, dvs återfyllningsmaterial för tidigare schakt, och i botten framkom tidigare dräneringsrör. På ett ställe blottades emellertid delar av orörda massor i schaktväggen. Av dessa framgick att moränen, bestående av blålera, fanns på ett djup om cirka 1,60 m under befintlig marknivå. Ovan denna fanns en gråbrun humös lera med inslag av rött tegel (bilaga 1). Mellan detta lager och underliggande blålera var gränsen skarp, vilket sannolikt betyder att sektionen visar en nedgrävning.

På husets västra sida var det sedan tidigare igenfyllt med äldre kulturlager. Under igenfyllningsmassorna, på ett djup om ca 2,6 m, framkom i moränen en nedgrävning innehållande skelettet från ett nötdjur (KM 95855:1). Benen var artikulerade och djuret har således blivit begravt helt. Endast de delar av skelettet som direkt berördes av schaktarbetet omhändertogs. I området har tidigare påträffats gödselgropar och miljöer som återspeglas har en gång i tiden utgjorts av trädgårds- och hagmark. En preliminär bedömning är att nötdjuret var fullvuxet men småväxt. Att utifrån detta dra några slutsatser kring fyndets ålder är dock vanskligt. De förhistoriska husdjuren var mindre än sina vilda motsvarigheter och under århundradena före Kr. f. var kreaturen som minst. Sedan skedde en gradvis storleksökning och under medeltiden nådde man åter den äldsta järnålderns husdjursstorlekar. Förs i och med dagens utvecklade avel har husdjuren dock börjat nå upp till sina vilda artfränders storlek, men med förändrade proportioner (Welinder, Pedersen & Widgren 1998, s 377). Utifrån storleken på djuret kan preliminärt endast sägas att det inte rör sig om en modern ko.

Kulturlagerstatus

Runt den sentida källarförsedda bebyggelsen har kulturlagren avlägsnats. Men ett fåtal meter utanför huskropparna visar undersökningen att välbevarade kulturlager kan återfinnas.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-10123-2018	Fornlämning nr/art	RAÄ Lund 73:1
Socken/stad	Lund	Kulturens projektnummer	61000-655
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv. Städet 10

Typ av exploatering	
Uppdragsgivare	Anne-Marie Leander
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Jan Kockum
Övrig personal	
Fältarbetstid	2018-04-26–2018-05-08

Fälttid	
Arkeolog	3 h
Maskin	-

Undersökningens omfattning	
Yta	15 m ²
Kubik	39 m ³
Schaktmeter	9 m

Kostnad för arkeologi	
Administration/Projektledning	4 × 800 = 3 200 SEK
Fältarbete	3 × 800 = 2 400 SEK
RTK-GPS/manuell digitalisering	-
Rapport	8 × 800 = 6 400 SEK
Fyndhantering	2 × 800 = 1 600 SEK
Konservering	-
Analys	-
Övrigt	-
Summa:	13 600 SEK

Kostnad övrigt	
Maskiner	-
Bodar	-
Övrigt	-
Summa	-

Summa, faktisk	13 600 SEK
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad

Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM 95855. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen
Ritningar, dokumentation	1 st A3 ritfilm: plan och sektionsritning skala 1:20
Foto	10 digitala fotografier
Analys	
Övriga upplysningar	

Referenser

Andrén, A. 1984. *Lund, tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. RAÄ & SHM Rapport Medeltidsstaden 56. Stockholm.

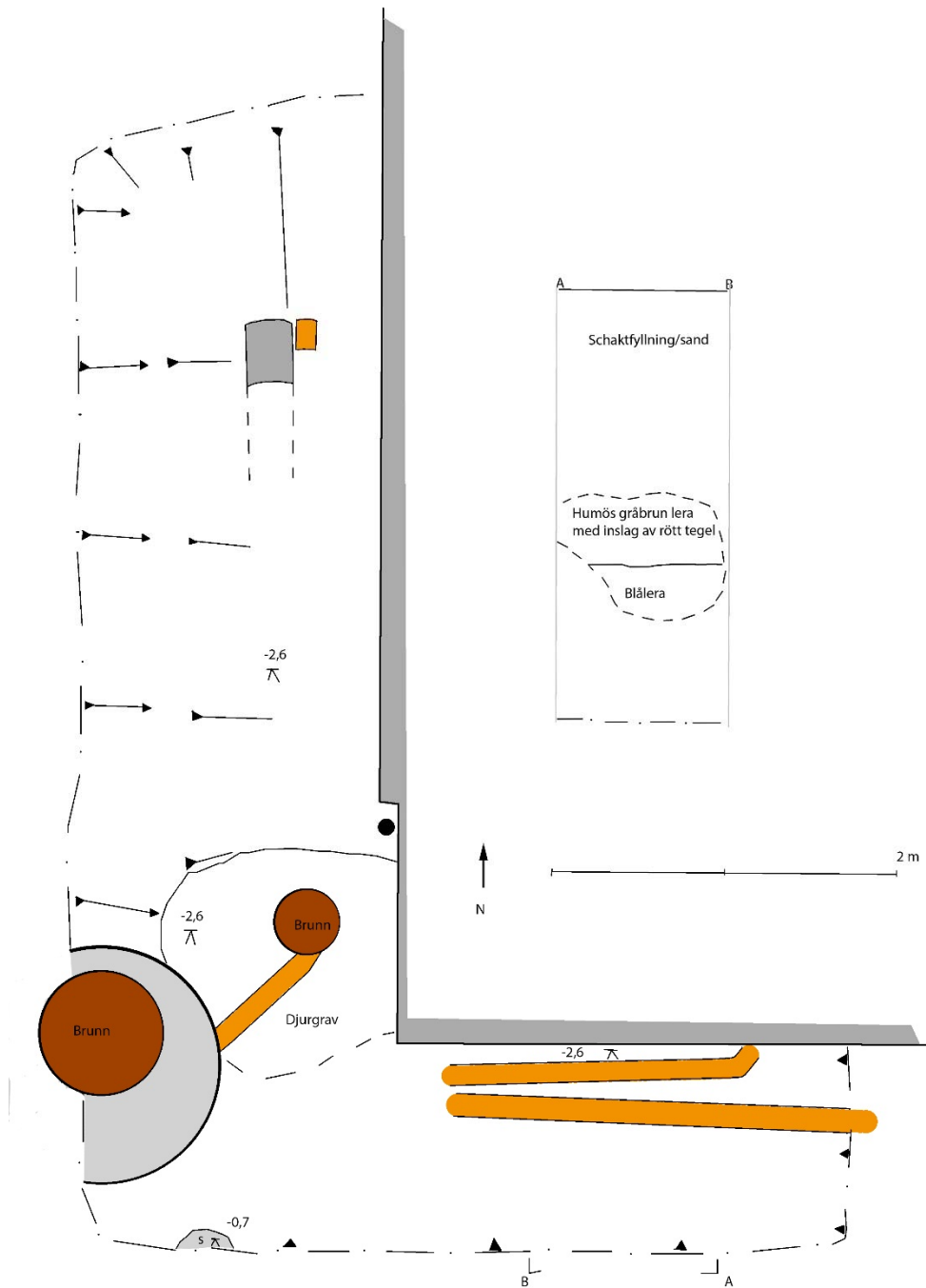
Bevaringskommittén 1983. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram Krafts rote*. Lund.

Kàm Tayanin, K. 2017. *Kv. Städet 10. Arkeologisk undersökning 2017*. Kulturmiljörapport 2017:38. Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige. Lund.

Welinder, S., Pedersen, E. A. & Widgren, M. 1998. *Det svenska jordbrukets historia*. Jordbrukets första femtusen år. 4000 f. Kr.–1000 e. Kr. Stockholm.

Bilagor

Ritning

Bilaga 1. Schaktet i fastigheten Städet 10.

Fyndlista

Kv Städet 10

Arkeologisk undersökning 2018

KM 95855: 1

Fyndnummer	Fyndomständighet	Material	Sakord	Antal	Vikt
1	Djurgrav	Ben	Bos/Ko	6	2483 g

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2018

- 2018:1 Kv. Klockaren 19, Dalby. Fornlämning 40:1, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2017. Mattias Karlsson.
- 2018:2 Falsterbo 2:25 – Kyrkogatan, Falsterbo. Fornlämning 15, Falsterbo socken, Vellinge kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2018:3 Fjärrvärme mm i Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2012-2013. Aja Guldåker.
- 2018:4 Hunehals borg, Hanhals 4:31, fornlämning Hanhals 71:1, Hanhals socken, Kungsbacka kommun, Halland. Forskningsundersökning 2016.
- 2018:5 Kv Toppen 14, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2018:6 Kv Gråbröder 16, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2015. Ivan Balic.
- 2018:7 Coyetgården och Stinsbostaden i Åkarp, Staffanstorps och Burlövs kommuner, byggnadsdokumentation 2017-2018. Henrik Borg och Carita Melchert
- 2018:8 Kv Domkyrkan 2 – Krafts torg, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015-2016. Gertie Ericsson.
- 2018:9 Innerstaden 2:1 - Stortorget, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Gertie Ericsson
- 2018:10 Arkeologisk utredning steg 1 inför fördjupad översiktsplan för Lund Sydväst (Källby), Lunds kommun, Skåne län. 2017. Jan Kockum och Johan Wallin.
- 2018:11 Kv Brunius 18, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll/undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:12 Kv Tegnér 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015 och geoteknisk undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:13 Lunds domkyrka, kv Domkyrkan 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2016. Gertie Ericsson.
- 2018:14 Dalby 90:1, fornlämning Dalby 40:1, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Jan Kockum.
- 2018:15 Svanelucky 3, Astrografhuset, Lunds kommun, Antikvarisk medverkan 2015-2018. Carita Melchert och Erik Blomqvist.
- 2018:16 Galgevängen 1:20, S:t Jörgens park, fornlämning Lund 50, Lunds stad och kommun, Skåne län, arkeologisk undersökning 2016. Jan Kockum.
- 2018:17 Södra stambanan, delen Flackarp-Arlöv, Uppåkra socken, Burlöv och Staffanstorps kommuner, Skåne län. Arkeologisk utredning och förundersökning 2016. Ivan Balic.
- 2018:18 Kv Föreningen 16, kv Universitetet 1, kv Domkyrkan 1 och kv Historiska Museet 1, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Jan Kockum.
- 2018:19 Innerstaden 2:1 - Nygatan, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kåm Tayanin.
- 2018:20 Kv Städet 10, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2018. Jan Kockum.